

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин та управління проектами

Наталія Павліха, Катерина Деделюк

Методичні рекомендації для виконання курсової роботи
для студентів спеціальності
292 «Міжнародні економічні відносини»
освітніх програм «Міжнародні економічні відносини» та
«Міжнародний бізнес»

Луцьк 2018

УДК 339.9(072)

ББК 65.5я73-9

П-12

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 2 від 17.10.2018 р.).

Рецензенти: *Урбан О. А.* – к. е. н., доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки, Луцький національний технічний університет.

Романюк Н. І. – к. г. н., доцент кафедри країнознавства і міжнародних відносин, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки.

Павліха Н. В.

П-12 Методичні рекомендації для виконання курсової роботи для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітніх програм «Міжнародні економічні відносини» та «Міжнародний бізнес» / Н. В. Павліха, К. Ю. Деделюк. – Луцьк : Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2018. – 37 с.

Викладено характеристику основних етапів виконання курсової роботи, представлено аналіз структурних елементів та вимог до змісту, оформлення та захисту курсової роботи.

Рекомендовано студентам факультету міжнародних відносин із спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

УДК 339.9(072)

ББК 65.5я73-9

© Павліха Н. В., Деделюк К. Ю., 2018
© Східноєвропейський національний університету імені Лесі Українки, 2018

Зміст

Вступ.....	4
Загальна методологія наукового пошуку при виконанні курсової роботи	7
Порядок виконання курсової роботи	11
Вибір та обґрунтування теми курсової роботи.....	12
Формулювання мети та основних завдань.....	14
Підбір та опрацювання літератури.....	15
Структура і зміст курсової роботи.....	16
Основний текст курсової роботи.....	18
Вимоги до оформлення курсової роботи	20
Захист курсової роботи	24
Література.....	25
Додатки.....	26

Вступ

Курсова робота є самостійним, науково-практичним дослідженням студента, рівень та якість виконання якого свідчить про ступінь засвоєння студентом здобутих знань, вміння здійснювати науково-аналітичні дослідження, його грамотність, загальну культуру та ерудицію.

У ході виконання курсової роботи студенти вдосконалюють і розвивають такі навички та вміння: самостійно формулювати проблему наукового дослідження; визначити мету, основні завдання, предмет, об'єкт; методи дослідження та сферу їх застосування в процесі вирішення науково-практичної проблеми; здійснювати пошук і систематизацію необхідної інформації; аналізувати реальні факти і події в сфері міжнародних економічних відносин; розробляти логічно і аргументовано висловлювати свої думки, пропозиції, робити висновки.

Метою курсової роботи є закріплення, розширення теоретичних знань і практичних навичок зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних теоретичних і практичних завдань; розвиток вмінь у проведенні наукового пошуку і узагальненні різних методичних підходів та концепцій; розвиток навичок ведення самостійної наукової роботи, оволодіння основними методами наукового дослідження, формулювання конкретних наукових висновків та рекомендацій за обраною темою та їх впровадження у практичну діяльність.

Завданнями курсової роботи є:

- систематизація теоретичних знань для якісного виконання поставленої у темі курсової роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» науково-практичної задачі;
- вивчення та узагальнення літературних джерел за темою курсової роботи;
- виконання індивідуального науково-практичного завдання, критичне осмислення теоретичної бази з метою якісного виконання курсової роботи та її захисту;
- набуття основних навичок організації наукових досліджень, їх інформаційного забезпечення, систематизації та впровадження результатів досліджень.

До курсових робіт висуваються такі основні вимоги:

- актуальність теми наукового дослідження, його значущість та перспективність для розвитку міжнародних економічних відносин;
- критичний аналіз монографічних і періодичних видань з теми; огляд історії досліджуваної проблеми та її сучасного стану;
- розкриття об'єкта, предмета, мети і методів дослідження, опис та аналіз проведених автором досліджень;
- проведення ґрунтовного аналізу статистичної інформації з обраної теми на сонові застосування економіко-математичних методів наукового дослідження;

- узагальнення результатів, їх обґрунтування, теоретичні висновки та практичні рекомендації.

Загальними вимогами до написання курсової роботи, також, є чіткість побудови структурних елементів; логіка викладу дослідження; послідовність і конкретність подання матеріалу; переконлива аргументація, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій; практична значущість отриманих результатів.

Виконання курсових робіт передбачає такі основні цілі:

- поглиблення, розширення та систематизацію теоретичних знань і практичних навичок, отриманих студентом за базовий період навчання за спеціальністю;

- оволодіння методиками теоретичного та експериментального дослідження при розв'язанні конкретних міжнародних економічних та соціальних проблем;

- розвиток навичок пошуку та систематизації інформації із управління зовнішньоекономічною діяльністю та міжнародних економічних відносин, її обробки з застосуванням сучасних інформаційних систем та технологій, математичних та статистичних методів, моделювання та прогнозування;

- набуття вмінь та навичок в проведенні самостійних аналітичних робіт, а також оволодіння методами та формами їх виконання;

- визначення підготовленості студента для самостійного аналізу та викладу матеріалу, вміння захищати свою роботу перед комісією.

Головне завдання курсової роботи з дисципліни «Регулювання міжнародних економічних відносин» полягає у проведенні ґрунтовного аналізу діяльності досліджуваного об'єкта на основі застосування економіко-математичного інструментарію наукових досліджень, в розробці прогнозів та пропозицій для прийняття рішень за результатами цього аналізу.

Курсова робота повинна носити проблемний характер, сутність якого полягає у вмінні досліджувати проблему за допомогою наукових методів, синтезувати та узагальнювати накопичений в процесі аналізу матеріал, а також розробляти рекомендації на рівні оперативних, тактичних та стратегічних рішень.

Результатом виконання курсової роботи мають стати здобуті вміння та навички здійснення наукового дослідження в межах обраної теми, а саме:

- розробка плану наукового дослідження;
- ознайомлення із сучасними методиками наукового дослідження;
- обґрунтування актуальності теми, відповідність її сучасному стану розвитку науки, практичним завданням галузі міжнародних економічних відносин;

- визначення об'єкта, предмета, мети, завдань, методів та методології дослідження;

- опрацювання наукових, науково-методичних, інформаційних, статистичних та аналітичних джерел;

- проведення розрахунків, побудова моделей, сценаріїв та прогнозів

на основі використання економіко-математичних та статистичних методів дослідження;

- формування науково-обґрунтованих висновків та рекомендацій;
- оформлення роботи у відповідності до вимог;
- публічний захист курсової роботи.

Курсова робота виконується під контролем наукового керівника, якого студент вибирає попередньо, в залежності від запропонованої йому тематики.

Кафедра міжнародних економічних відносин та управління проектами організовує виконання курсових робіт за сучасною тематикою, в тому числі і за замовленнями зацікавлених організацій та установ.

Оформлення роботи у спосіб, що не відповідає встановленим вимогам, може суттєво вплинути на остаточну оцінку роботи. Якщо допущені значні відхилення від загальних вимог, то тоді робота може бути недопущена до захисту. Тому студентові слід приділити належну увагу оформленню роботи та її структурі.

Запропоноване навчально-методичне видання покликане допомогти студентам в оформленні та написанні курсової роботи.

ЗАГАЛЬНА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ПОШУКУ ПРИ ВИКОНАННІ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Одна з важливих особливостей наукового пошуку при виконанні курсової роботи полягає в його організованості і використуванні цілого ряду методів дослідження. Під методом при цьому розуміється сукупність прийомів, способів, правил пізнавальної, теоретичної і практичної діяльності. Ці прийоми, правила встановлюються не довільно, а розробляються, виходячи із закономірностей самих об'єктів, що вивчаються. Особливу групу методів утворюють методики, прийоми і способи, що виробляються для вирішення якоїсь особливої, часткової проблеми. Вибір вірної методики – важлива умова успіху виконання курсової роботи.

Розрізняють загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Загальні методи використовуються протягом всього дослідницького процесу, в різноманітних наукових сферах. Вони поділяються на:

- методи емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент);
- методи, що виконуються як на емпіричному, так і теоретичному рівні дослідження (абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання та інше);
- методи теоретичного дослідження (від абстрактного до конкретного та інші).

Спостереження - цілеспрямоване, організоване сприйняття предметів і явищ. Це один з найважливіших методів емпіричного дослідження. Спостереження використовується, як правило, там, де втручання в досліджуваний процес небажано або неможливо. Під *спостереженням* розуміється цілеспрямоване сприйняття явищ об'єктивної дійсності, в ході якого ми одержуємо знання про зовнішні сторони, властивості і відносини об'єктів, що вивчаються. Процес наукового спостереження не є пасивним спогляданням світу, а особливого виду діяльністю, куди включається не тільки об'єкт спостереження, але і засоби спостереження (прилади, засоби зв'язку, інформації). Цілеспрямованість спостереження обумовлена наявністю попередніх ідей, гіпотез, які становлять задачі спостереження. Наукові спостереження здійснюються для збору фактів, що підтверджують або спростовують ту або іншу гіпотезу і є основою для певних теоретичних узагальнень.

Експериментальний опис спостереження провадиться засобами природної або штучної мови з використанням відомостей про об'єкти, що задіяні в спостереженні (знаки, схеми, малюнки, графіки, цифри). Опис спостереження може бути якісним і кількісним.

Довкола нас дуже багато найрізноманітніших предметів і явищ, і всі вони відрізняються один від одного притаманними їм особливостями і властивостями. Все те, що робить предмет саме таким, а не іншим предметом, що відрізняє його від незліченної множини інших – це і є його *якість*. Якістю володіють всі предмети і явища. Це дозволяє нам їх визначити, розрізнити. Якість виявляється у властивостях. Властивість

характеризує річ з якої-небудь однієї сторони, тоді як якість дає уявлення про предмет в цілому.

Оснoву операції вимірювання становить порівняння об'єктів по яких-небудь властивостях і характеристиках. *Вимірювання* - це матеріальний процес порівняння якої-небудь величини з еталоном, одиницею вимірювання. Число, яке виражає відношення величини, що виміряється, до еталону, називається числовим значенням цієї величини. У ряді наук широко використовуються порівняльні методи.

Спостереження і порівняння можуть проводитися як відносно самостійно, так і в тісному зв'язку з експериментом.

Експеримент — спосіб дослідження, відмінний від спостереження активним характером. Це спостереження в спеціальних контрольованих умовах. Експеримент дозволяє, по-перше, ізолювати досліджуваний об'єкт від впливу побічних неістотних для нього явищ. По-друге, в ході експерименту багато разів відтворюється хід процесу. По-третє, експеримент дозволяє планомірно змінювати саме протікання процесу і стану об'єкту, що вивчається.

Спостереження і експеримент є джерелом наукових фактів, під якими в науці розуміються особливого роду пропозиції, фіксуючі емпіричне знання. Факти - фундамент будівлі науки, вони утворюють емпіричну основу науки, базу для висунення гіпотез і створення теорій.

Аналіз - це розчленовування цілого предмету на складові частини (сторони, ознаки, властивості або відносини) з метою їх всебічного вивчення.

Синтез - це з'єднання раніше виділених частин предмету в єдине ціле. Об'єктивною передумовою цих пізнавальних операцій є здібність окремих елементів об'єкту до перегруповування, об'єднання і розділення.

Абстрагування (ідеалізація) – це особливий прийом мислення, який полягає у відволіканні від ряду властивостей і відносин явища, що вивчається, з одночасним виділенням тих властивостей і відношень, що нас цікавлять.

Узагальнення – це такий прийом мислення, в результаті якого встановлюють загальні властивості і ознаки об'єктів. Операція узагальнення здійснюється як перехід від часткового поняття або думки до загального поняття або думки.

Значна роль в узагальненні результатів спостереження і експериментів належить індукції (від лат. *inductio* - наведення), особливому виду узагальнення даних досвіду. *Індукція* – це процес виведення загального положення із спостереження ряду часткових одиничних фактів, тобто пізнання від часткового до загального на підставі міркування, в якому загальний висновок будується на основі часткових засновків. Основою індукції є досвід, експеримент і спостереження, в процесі яких збираються окремі факти.

Дедуція – це спосіб міркування, за допомогою якого із загальних засновків з необхідністю слідує висновок часткового характеру. Вона тісно пов'язана з узагальненням. Якщо початкові загальні положення є

встановленою науковою істиною, то методом дедукції завжди буде отриманий істинний висновок.

Аналогія – це такий прийом пізнання, при якому на підставі подібності об'єктів в одних ознаках роблять висновок про їх подібність в інших ознаках. Аналогія з простим дозволяє зрозуміти складніше.

Моделювання - це вивчення об'єкту (оригіналу) шляхом створення і дослідження його копії (моделі), яка заміщає оригінал в певних аспектах, що цікавлять дослідника.

Задача *теоретичного пізнання* полягає в тому, щоб дати цілісний образ досліджуваного явища. Будь-яке явище дійсності можна представити як конкретне переплетення найрізноманітніших зв'язків. Теоретичне дослідження виділяє ці зв'язки і відображає їх за допомогою певних наукових абстракцій. Але простий набір таких абстракцій ще не дає уявлення про природу явища, про процеси його розвитку. Для того, щоб створити таке уявлення, необхідно в думках відтворити об'єкт у всій повноті і складності його зв'язків і відносин. Такий прийом дослідження називається методом сходження від абстрактності до конкретного. Застосовуючи його, дослідник знаходить спочатку головний зв'язок (відношення) об'єкту, що вивчається, а потім, крок за кроком простежуючи як він видозмінюється в різних умовах, відкриває нові зв'язки, встановлює їх взаємодію і таким шляхом відображає у всій повноті сутність явища, що вивчається.

Всі описані методи пізнання в реальному науковому дослідженні завжди працюють у взаємодії. Їх конкретна системна організація визначається особливостями предмету, що вивчається, а також специфікою того або іншого етапу дослідження.

Спеціальні методи характерні для певних сфер наукового знання. Вони мають специфічний характер, тому що розробляються та удосконалюються в конкретних, спеціальних науках. Вони ніколи не бувають довільними, тому що визначаються характером об'єкта, який досліджується. Це – соціологічні, економіко-статистичні, картографічні та інші методи.

Текст наукової роботи відрізняється від іншого логічністю. Тому, які б помилки з точки зору логіки не зробили автори курсових робіт, завжди можливо довести, що кожна помилка такого типу зводиться у кінцевому результаті до порушення вимог того чи іншого логічного закону: закону тотожності, закону протиріччя, закону виключного третього та закону достатньої підвалини.

Значна частина наукової інформації носить характер суджень, виведених із інших міркувань. Логічним засобом отримання таких суджень є розумова операція, за допомогою якої із декількох міркувань виводяться висновки, певним чином пов'язані із вихідними. Усі висновки класифікують як індуктивні і дедуктивні. Відмінність між індукцією і дедукцією знаходиться в прямо протилежному спрямуванню ходу думки.

Узагальнюючи накопичений емпіричний матеріал, індукція є основою для висування уявлень про причину явищ, що досліджуються, а дедукція

теоретично обґрунтовує отримані індуктивним шляхом висновки та перетворює їх у вірогідні знання.

В наукових дослідженнях нерідко об'єктом дослідження виступають одиночні неповторні за індивідуальними характеристиками предмети та явища, при оцінці яких ускладнюється використання як дедуктивних, так і індуктивних суджень. В такому випадку використовують аналогію як метод дослідження.

Особливо важливе значення в науковому тексті відіграє судження про причинну залежність. Заключення про причину є логічним висновком.

Головна риса в науковому дослідженні – вміння доказати власні судження та спростувати доводи опонентів. Цьому є допомога – аргументування, побудоване на законах логіки.

Аргументування – це логічний процес, суть якого полягає в обґрунтуванні правильності міркування (тезису доказу) за допомогою інших суджень, тобто аргументів.

Аргументація досягає мети, коли дотримуються правила доказу:

1) втрата тезису – сформулювавши тезис, він забувається і дослідник переходить до іншого, пов'язаного із першим, внаслідок чого губиться вихідна думка;

2) повна заміна тезису – при висуванні певного положення, доказується інше, близьке за значенням, положення, тобто замінюється одне міркування іншим;

3) часткова заміна тезису – в ході доведення видозмінюється власний тезис.

Щоб аргументи були переконливими, необхідно дотримуватися наступних вимог:

1) в якості аргументів мають виступати лише правдиві положення;

2) аргументи мають бути автономні, тобто доведені незалежно від тезису;

3) аргументи не повинні бути суперечливими;

4) аргументи у сукупності повинні бути такими, щоб з них виходив доведений тезис.

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота передбачає проведення наукового дослідження у чотири основні етапи:

1. Підготовчий етап.
2. Етапи роботи над змістом.
3. Оформлення курсової роботи.
4. Підготовка до захисту курсової роботи.

Зміст основних етапів виконання і захисту бакалаврської роботи

Підготовчий етап	<ul style="list-style-type: none"> - вибір теми та її обґрунтування; - вибір об'єкта та предмету дослідження на основі вивчення проблеми в цілому; - формування мети та основних завдань бакалаврської роботи; - підбір літератури з теми дослідження; - складання попереднього плану роботи й узгодження його з керівником; - складання та погодження графіку виконання курсової роботи.
Робота над текстом	<ul style="list-style-type: none"> - вивчення та конспектування літератури; - визначення методології та методів наукового дослідження; - проведення досліджень на основі застосування економіко-математичних методів при дослідженні структури, динаміки, актуальних тенденцій та перспектив розвитку; - виклад тексту роботи; - написання вступу до роботи; - написання висновків
Етап оформлення	<ul style="list-style-type: none"> - складання списку використаної літератури й джерел; - оформлення додатків та ілюстрованого матеріалу; літературне оформлення і редагування тексту
Підготовка до захисту і захист	<ul style="list-style-type: none"> - подання роботи керівнику та отримання його відгуку; - процедура публічного захисту курсової роботи перед спеціально визначеною комісією, в склад якої входять викладачі кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами.

ВИБІР ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вибір теми курсової роботи здійснюється студентом самостійно у межах переліку, який щорічно оновлюється і затверджується на засіданні кафедри. Якщо це відповідає академічним інтересам студента, дозволяється опрацювання індивідуальної теми поза запропонованим переліком, але за умови її актуальності та відповідності дисципліні «Регулювання міжнародних економічних відносин», а також попереднього узгодження з науковим керівником. Слід врахувати, що кожного року запропоновані теми оновлюються відповідно до актуальних змін в сфері міжнародних економічних відносин.

Студент повинен вибрати тему роботи на початку нового навчального року. Практика написання і захисту курсових робіт свідчить, що найбільших результатів досягають студенти, котрі послідовно і глибоко вивчають певну проблему протягом всього періоду навчання. Тому при визначенні теми курсової роботи доцільно врахувати загальний "стаж" в обраній сфері знань, а саме попередні нароби в науковому дослідженні при написанні курсової роботи, реферату, доповіді, конкурсної роботи і т.д., наявність власних творчих задумів, досвід виступів на наукових конференціях, проблемних групах і т.п.

При визначенні теми слід врахувати не лише її актуальність в науковому та практичних аспектах, але й наявність літературних джерел. Окрім цього, вона повинна подати студенту можливість показати себе як дослідника.

Тема курсової роботи має становити інтерес для студента, бути пов'язаною з його діяльністю і сприяти максимальному використанню здобутих знань і практичного досвіду. Студент вільно вибирає тему згідно запропонованої тематики (орієнтовний перелік тем бакалаврських робіт подано у Додатку А) або має право запропонувати свою тему, але при цьому він повинен обґрунтувати викладачу-керівнику доцільність її розкриття.

Істотну допомогу при обранні теми надає ознайомлення з аналітичними оглядами та статтями в спеціальній періодиці, консультації із спеціалістами-практиками, в процесі чого можна вилучити важливі питання світогосподарських процесів і міжнародних економічних відносин, що недостатньо теоретично досліджені.

Якщо за окремо взятою темою бажають виконувати бакалаврську роботу кілька студентів, то дане питання вирішує завідувач кафедри. При цьому перевага надається тому із студентів, який має кращу теоретичну підготовку, а також враховуються ділові якості студента.

Тема бакалаврської роботи повинна точно вказувати на основну проблему та бути чітко сформульованою, відповідати обраній спеціальності. Для більшої конкретизації до назви теми додають невеликий підзаголовок (4-6 слів). Не бажано використовувати назви тем типу: "Деякі аспекти (питання) проблеми ...", "Дослідження деяких шляхів ..." При остаточному виборі назви теми бакалаврської роботи слід врахувати, що оптимальний варіант назви знаходиться в межах "5+2".

При з'ясуванні об'єкта й предмета дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою кваліфікаційної бакалаврської роботи існують системні логічні зв'язки.

Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії й практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідження інформації.

Предмет дослідження – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є більш вузьким поняттям, ніж об'єкт.

Визначаючи об'єкт, треба знайти відповідь на запитання: що розглядається? Так, предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про зміст об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти й функції об'єкта розкриваються. Інакше кажучи, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення.

Треба знати, що об'єкт дослідження – це частина об'єктивної реальності, яка на даному етапі стає предметом практичної й теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта). Предмет дослідження є таким його елементом, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною (суб'єктом) у процесі дослідження з певною метою і в конкретних умовах.

Обрана студентом тема курсової роботи реєструється викладачем і затверджується у встановленому порядку, після чого студент не має права самостійно її змінити.

Студент несе відповідальність за дотримання встановлених вимог до курсової роботи та часового регламенту її виконання.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ ТА ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ

Залежно від того, наскільки зрозуміло і точно сформульовано мету роботи, настільки вдалим будуть її основні завдання, план, організація виконання, стиль викладу. Правильне визначення мети роботи дасть змогу студенту відокремити в ній основний напрямок дослідження, упорядкувати пошук і аналіз матеріалу, підвищити якість роботи, уникнути загальних міркувань.

Приклади формулювання мети курсової роботи:

- розкрити особливості сучасних міграційних процесів у прикордонних регіонах України;
- визначити зовнішньоекономічні чинники продовольчої безпеки України;
- розкрити сучасний стан, тенденції і перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України послугами.

Мета курсової роботи повинна бути тісно пов'язана з назвою її теми, об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення. Кінцевий результат дослідження передбачає вирішення студентами проблемної ситуації.

На основі сформульованої мети студент визначає основні завдання, які необхідно розв'язати в процесі виконання курсової роботи. Вони мають включати:

- поглиблене розкриття окремого питання (проблеми) на базі систематизації теорії та методики (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вивчення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування, вивчення історії питання, документів, нормативних актів, інших джерел інформації тощо);
- здійснення аналізу та оцінки (наприклад, явищ, процесів, сучасного стану та тенденцій функціонування, розвитку, ефективності, принципів та особливостей застосування);
- усебічне вивчення практики розв'язання даної проблеми (у тому числі вітчизняного та зарубіжного досвіду), виявлення її типового стану, недоліків і труднощів, їхніх причин.

Завдання повинні конкретизувати основну мету роботи; їх визначення пов'язане з назвами основних розділів.

ПІДБІР ТА ОПРАЦЮВАННЯ ЛІТЕРАТУРИ

На початковому етапі студент ознайомлюється зі станом опрацювання теми для обґрунтування її актуальності, вибору предмету дослідження та постановки завдань на основі літературних, довідкових, методичних, статистичних та інших матеріалів. Важливе місце має робота зі статистичним матеріалом, що в подальшому стане базою для аналітичної частини дослідження та емпіричних розрахунків, представлених у другому розділі курсової роботи. На основі опрацьованого матеріалу складається план роботи.

Під час вивчення літературних джерел студенту рекомендується здійснювати необхідні нотатки щодо бібліографії опрацьованого матеріалу, які у систематизованому вигляді дозволять проаналізувати сучасний стан досліджуваної проблеми, виявити перспективні напрями дослідження, сформулювати власне бачення змісту курсової роботи, а в підсумку – полегшить коректне цитування використаної літератури по тексту курсової роботи.

Під час опрацювання літературних джерел на особливу увагу заслуговує ідентифікація питань дискусійного характеру, які повинні аналізуватися під час дослідження та отримати авторську оцінку.

При підборі та опрацюванні літератури слід враховувати:

- список використаної літератури повинен містити не менше 70 джерел;
- допускається використання Інтернет-джерел, проте вони повинні відображатись у списку використаних джерел точною Інтернет-адресою та не складати більшості опрацьованої літератури (за винятком електронної версії періодичних видань, електронних публікацій міжнародних організацій та профільним інституцій);
- варто зосередити увагу на роботі із фаховими виданнями, тематичними підручниками, посібниками, уникати використання газетних статей публіцистичного характеру;
- цінним є використання звітів, оглядів, аналітичних матеріалів та статистичної інформації, яка міститься на офіційних сайтах профільних міжнародних організацій та установ;
- обов'язковим є використання нових актуальних праць датованих останніми 2–3 роками на час написання курсової роботи;
- використання іншомовних джерел підвищує інформативну та аналітичну цінність роботи.

Літературу студент підбирає самостійно – під час роботи у бібліотеках, або за допомогою опрацювання електронних джерел інформації. При необхідності можна звертатися до наукового керівника, але такою можливістю не слід зловживати. Отриманого під час затвердження плану переліку з 5–6 прізвищ відомих вчених, які працюють у вибраній предметній області, повинно вистачати для початку самостійного опрацювання необхідної літератури.

СТРУКТУРА І ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна включати: титульну сторінку, перелік умовних скорочень (за наявності), зміст, вступ, основний текст, висновки, список використаних джерел; додатки.

Зміст

Зміст складають на початку роботи. У змісті подають (із вказанням сторінок) перелік структурних елементів курсової роботи: вступ, назви розділів та підрозділів, висновки, список використаних джерел, додатки (якщо вони є). Основний текст курсової роботи повинен відображати логічну послідовність дослідження у відповідності до його структурної схеми. Назви розділів та підрозділів мають відповідати затвердженому плану роботи. Слід врахувати, що назви окремих розділів та підрозділів не повинні дослівно повторювати тему курсової роботи, а також дублюватися між собою.

План курсової роботи є відбиттям її структури, під якою розуміється порядок komponування і взаємозв'язок окремих її частин. Орієнтовна структура та зміст курсової роботи подано в Додатку Б.

Чим раніше складений план, тим більш цілеспрямовано виконується робота. При розробці плану слід виділити два головних етапи: складання попереднього і остаточного його варіантів.

Попередній план – це задум роботи, він складається зазвичай після затвердження теми та загального ознайомлення з основними літературними та іншими джерелами. Остаточний варіант у вигляді розгорнутого плану із зазначенням основних розділів і підрозділів роботи узгоджується з керівником, після чого стає обов'язковим документом. Зміна плану допускається лише за згодою керівника. Якщо виникає розбіжність у студента і його керівника, то остаточне рішення приймає завідувач кафедри. План курсової роботи повинен обов'язково містити вступ, теоретичну, аналітичну, проектну частини (розділи), висновки, список використаних джерел (бібліографію), додатки. Доцільно ділити частини (розділи) на підрозділи. Кожна частина (розділ) є складовим елементом теми, а підрозділи - елементом розділу. Тому назва всієї теми роботи та будь-якої частини або підрозділу не повинні співпадати.

Незалежно від обраного принципу побудови, вдалий план курсової роботи повинен відповідати кільком універсальним вимогам:

- теми кожного розділу однакові за важливістю, а самі розділи – приблизно однакові за довжиною;
- охоплювати весь матеріал, що відноситься до теми, але не включати нічого зайвого;
- теми і зміст окремих розділів не повинні «накладатися»;
- жоден із пунктів плану не може повторювати назви роботи.

Виконані частини і підрозділи курсової роботи студент подає на розгляд керівнику і відповідно до його зауважень уточнює, доповнює і, в разі потреби, доопрацьовує.

Вступ

Вступ курсової роботи має розкривати актуальність теми, стан вивчення проблеми в академічному середовищі, мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, інформаційну базу та опис структури роботи.

У межах визначення актуальності, що власне зумовила вибір теми дослідження, обґрунтовується доцільність проблеми для розвитку перспективних напрямів дослідження обраної проблематики. Всебічне пояснення актуальності обраної теми дослідження засвідчує вміння студента визначити назву теми з урахуванням її соціальної значимості, своєчасності, показує наукову обізнаність студента, його наукову зрілість і професійну підготовленість, а також слугує своєрідною «візитною картою» дослідження, яка багато в чому визначає ефективність подальшого ознайомлення із його змістом. Визначення актуальності обраної тематики курсової роботи повинно бути максимально прозорим, недвозначним, коротким (3–4 речення), але стилістично елегантним.

Після обґрунтування актуальності теми роботи подається інформаційна база дослідження, яка містить узагальнений перерахунок джерел, що були використані для написання роботи.

Після цього подається мета дослідження і формулюються його основні завдання. Завдання дослідження перераховуються тезово у вигляді окремих тез, які починаються такими словами: виявити ..., сформулювати ..., визначити ..., встановити ..., дослідити..., проаналізувати... тощо.

Такі чіткі формулювання мають відображати завдання дослідження кожного з пунктів змісту курсової роботи та в остаточному підсумку знаходять висвітлення у висновках роботи та коротких підсумках розділів. Мета дослідження пов'язана із об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом досягнення.

При з'ясуванні об'єкта, предмета і мети дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою роботи є системні логічні зв'язки.

Об'єкт дослідження (процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення). Об'єкт дослідження – це частина об'єктивної реальності, яка на цьому етапі стає предметом практичної і теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта).

На предмет дослідження (міститься в межах об'єкта) повинна бути спрямована особлива увага, оскільки він визначає тему курсової роботи. Предмет дослідження є таким його елементом, який включає сукупність властивостей і відношення об'єкта, опосередкованих людиною (суб'єктом) у процесі дослідження з певною метою в конкретних умовах.

Структура роботи формується наступним чином: «Логіка дослідження зумовила структуру курсової роботи: вступ, ... розділи, висновки, список використаних джерел із ... найменувань, ... таблиць, ... рисунків та ... додатків. Загальний обсяг ... сторінок». Крім того, доцільно коротко (одним реченням) сформулювати суть кожного розділу.

Рекомендований обсяг вступу до 2-х друкованих сторінок (Додаток Д)

ОСНОВНИЙ ТЕКСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Найбільш складною частиною роботи для студента є аналіз та узагальнення зібраних матеріалів, написання самого тексту. Типовою помилкою студента є спроба виконати письмову роботу, використовуючи 2-3 книжки, переписуючи з них частини тексту. Таким чином можна підготувати реферат, виступ на семінарському занятті. Але курсова робота або її частина, виконані шляхом списування, не отримає високої оцінки. Тому текст роботи складається автором самостійно на базі зібраних та опрацьованих матеріалів.

В основному тексті роботи виділяють наступні частини: теоретико-методичну (Розділ 1), аналітичну (Розділ 2), рекомендаційну або прогнозну (Розділ 3).

Матеріал роботи студент повинен викладати послідовно, логічно взаємопов'язувати окремі його частини, повністю розкрити тему. Для цього у першому розділі роботи необхідно приділити увагу сучасним теоретичним і методологічним розробкам, розглянути і творчо осмислити відповідну наукову літературу та періодичні видання, визначити своє ставлення до дискусійних питань теми роботи.

Теоретико-методичну частину роботи (10–15 друкованих сторінок) варто розпочати оглядом літератури з проблеми дослідження. У даному розділі розкривається сутність та зміст явища, що розглядається у роботі, основних понять та категорій. Важливу роль відіграє використання відомих теоретичних конструкцій (моделей) та аналіз досвіду інших країн (регіонів) у вирішенні аналогічних проблем. Доцільно закінчувати теоретико-методичним розкриттям методичних підходів до дослідження галузі, висунувши попередню гіпотезу результатів дослідження.

Основою аналітичної частини дослідження (15–20 друкованих сторінок) є емпіричне дослідження, що рекомендується здійснювати з використанням статистичних, економіко-математичних та аналітичних методів, які розкрито у попередньому розділі. Отримані результати відображають у вигляді таблиць, рисунків після яких слідує їх опис та у додатках, посилення на які подається в основному тексті роботи.

Другий розділ курсової роботи має містити розрахунки, аналіз та оцінку статистичних даних за темою дослідження на основі застосування методології, описаної у першому розділі роботи. Особливу увагу слід приділити використанню економіко-математичних методів дослідження, що суттєво підвищить якість наукового дослідження. Студенту варто проаналізувати досліджуване явище в динаміці, дослідити зміну його структури та кількісних параметрів, здійснити порівняльний аналіз та обґрунтувати ключові тенденції.

Третій розділ має рекомендаційний характер і включає: підсумок результатів, отриманих в аналітичній частині; обґрунтування пропозицій щодо вирішення проблем дослідження та окреслення перспективних напрямів розвитку. Рекомендований обсяг даного розділу становить 10–15 друкованих сторінок.

У третьому розділі курсової роботи на основі аналізу емпіричних або звітних даних, особистих вражень та узагальнень, зміст яких висвітлено у другому розділі, потрібно висвітлити перспективні напрями розвитку, рекомендації та пропозиції щодо можливостей подальшого покращення діяльності об'єкта досліджень з урахуванням його існуючих недоліків та потенційних ризиків.

Варто зауважити, що кожен підрозділ роботи повинен закінчуватись коротким висновком (2–3 речення), що включає підсумок результатів дослідження, викладених у підрозділі.

Висновки роботи являють собою стислий підсумок за розділами курсової роботи відповідно до визначених у вступі завдань дослідження. Достатній обсяг даної частини роботи – 2 друковані сторінки.

У додатки до курсової роботи виносять різноманітні ілюстрації (рисунок, таблиці, діаграми, формули), що за обсягом розміщення перевищують одну друковану сторінку, або детально не аналізуються в роботі, містять результати проміжних досліджень, розрахунків чи мають опосередковане відношення до самого дослідження, проте носять допоміжний характер.

Першопочатковий рукопис обов'язково потрібно доопрацювати, а саме: критично уточнити зміст; перевірити правильність оформлення; здійснити редагування тексту. Робота над рукописом по змісту починається з загальної оцінки його побудови. Слід перевірити, наскільки логічно та послідовно викладений матеріал, чи достатньо аргументовані окремі положення, чи є правильними формулювання та визначення. Після усунення структурних дефектів оцінюються обсяг матеріалів та ступінь докладності їх викладення.

Наступний етап – перевірка правильності оформлення рукопису, що здійснюється відповідно до певних вимог. Це стосується фактично усіх елементів рукопису: цитування, оформлення таблиць та ілюстративних матеріалів, складання бібліографічних покажчиків і т.п.

Завершальний етап – літературна правка або редагування, основними задачами чого є: досягнення єдиного стилю викладення; перевірка правильності орфографії і пунктуації.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Обсяг курсової роботи має становити 50–60 друкованих сторінок формату А4 з використанням шрифту текстового редактора Word – Times New Roman, розмір 14 з міжрядковим інтервалом 1,5. Текст необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: верхнє та нижнє – 20 мм, ліве – 30 мм, праве – 15 мм.

При оформленні вмісту таблиць та рисунків можна використовувати шрифт текстового редактора Word – Times New Roman, розмір 12 з міжрядковим інтервалом 1,0.

Титульна сторінка

Титульна сторінка містить інформацію про установу, де виконано дослідження, тему роботи, виконавця та наукового керівника (Додаток Б).

Перелік умовних скорочень

Перелік умовних скорочень оформлюється у вигляді таблиці на окремій сторінці. Скорочення потрібно представити у алфавітному порядку. До таблиці умовних скорочень можна додавати лише ті терміни, які найчастіше вживаються в основному тексті роботи. Вперше термін вживається повністю із зазначенням умовного скорочення в дужках. Наприклад: «Рівень валового внутрішнього продукту (ВВП) ...». Надалі використовується лише скорочений варіант даного терміну (Додаток Е).

Нумерація та заголовки структурних частин

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків (малюнків), таблиць, формул подають арабськими цифрами. Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок курсової роботи. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому нижньому куті сторінки без крапки в кінці.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу (всі великі літери, вирівнювання по центру). Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу).

Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», друкують великими літерами напівжирним шрифтом посередині сторінки. Кожен розділ курсової треба починати з нової сторінки. З відступом в один рядок друкують заголовки підрозділу маленькими літерами

(крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку вкінці заголовка не ставлять. Основний текст друкують з відступом в один рядок після заголовка підрозділу. Заголовок наступного підрозділу друкують з відступом в один рядок після завершення основного тексту попереднього підрозділу (Додаток Е).

Рисунки

Рисунки (схеми, графіки, діаграми та інший ілюстративний матеріал) необхідно подавати безпосередньо перед / після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках «(рис. 3.1)» або зворот типу: «...як це видно з рис. 3.1» або «... як це показано на рис. 3.1».

Назва (напівжирний шрифт) і номер рисунку (курсив) друкуються під ним. Рисунки позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу. Номер рисунка повинен складатися з номера розділу і порядкового номера рисунка, між якими ставиться крапка (Додаток К).

Таблиці

Таблицю розміщують перед / після першого згадування про неї в тексті, так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за стрілкою годинника.

Слово «Таблиця» потрібно писати курсивом в правому кутку над відповідним заголовком таблиці. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею по центру з великої літери (напівжирний шрифт). Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. При перенесенні частини таблиці на наступну сторінку, у верхньому правому кутку над таблицею необхідно вказати «Продовж. табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовж. табл.1.2» (курсивом).

Якщо в розділі курсової роботи одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. Рисунки і таблиці, розміщені на окремих сторінках потрібно перенести у додатки (Додаток Л).

Формули

Формули в роботі нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (1.3) (третя формула першого розділу). Номер формули при її перенесенні вміщують на рівні останнього рядка. Формулу та її компоненти виділяють курсивом і розміщують по центру.

Формули, котрі мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування, розміщують на окремих рядках. Якщо формула чи рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=), або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (*). Загальне правило пунктуації в тексті з формулами таке: формула входить до речення як його рівноправний елемент. Тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації (Додаток М).

Посилання на використані джерела

При написанні курсової роботи автор повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа. Посилатися слід на першоджерела та останні видання публікацій. Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул. Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань у списку літератури, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1–7]...», «...[12, с. 26–34]...», або «...[9, с. 543–545; 25, с. 8]...» (Додаток Н).

Список використаних джерел

Бібліографічний опис джерел потрібно розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Іноземні автори та публікації слід писати після українських та російських. Послідовність зазначення літературних джерел така: українські та російські джерела, згодом – джерела англійською, польською, німецькою мовою відповідно до латинського алфавіту (Додаток П).

Додатки

Додатки слідує після списку використаних джерел. На окремому аркуші великими літерами (жирний шрифт) по центру пишемо слово «ДОДАТКИ», а з наступної сторінки безпосередньо подаємо додатки. Кожен

додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. У верхньому правому куті рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток _____» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, И, Й, О, Ч, Ъ, наприклад, Додаток А, Додаток Б.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.3 – третій розділ додатка А. Рисунки, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Рис. Б.2 - другий рисунок додатка Б; формула (А.1) - перша формула додатка А (Додаток Р).

ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Захист курсової роботи студента передбачено згідно графіка, що встановлений кафедрою. Захист здійснюється перед комісією, яка складається з викладачів кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами. Процедура захисту передбачає: 1) змістовну доповідь студента (до 10 хв.), у якій викладаються основні результати виконаної роботи, узагальнення та пропозиції (доповідь повинна супроводжуватися ілюстративним матеріалом у вигляді таблиць, графіків, схем, слайдів); 2) відповіді на питання комісії по темі роботи (до 10 хв.).

Підсумкова оцінка, що виноситься у відомість та фіксується у заліковій книжці, формується на основі середнього бала виставленого членами комісії за кожним з трьох компонентів: зміст роботи і якість аналітичного матеріалу – до 50 балів, оформлення роботи – до 20 балів, презентація роботи і відповіді на запитання (власне захист) – до 30 балів. Якщо студент до дати захисту курсової роботи публічно доповідав результати своєї курсової роботи на конференції чи іншому подібному заході, за рішенням комісії виступ може бути зарахований за захист курсової роботи з максимальним балом за цю складову підсумкової оцінки (30 балів). У такому разі студент надає комісії відповідні докази своєї попередньої участі у заході (сертифікат учасника, тези доповідей, програму роботи конференції тощо).

Виконана та оформлена згідно вимог курсова робота подається на кафедру для реєстрації, перевірки та рецензування науковим керівником. Для розгляду та рецензування приймаються лише курсові роботи, що надійшли на кафедру у визначений термін, що встановлений кафедрою та повідомлений студентам завчасно. При реєстрації курсової роботи лаборант зазначає дату її надходження на кафедру. Курсові роботи, які надійшли на кафедру після офіційно встановленого терміну, приймаються лише при наявності пояснюючої записки, затвердженої завідувачем кафедри та за його безпосереднього дозволу. Курсова робота, перевірена науковим керівником, повертається студентові протягом 5 днів і рекомендується до захисту або на доопрацювання.

До захисту курсова робота не допускається у випадку, якщо:

- структура роботи не відповідає затвердженому плану;
- відсутня хоча б одна із структурних частин;
- у роботі простежується плагіат;
- відсутні посилання на використані джерела;
- викладений матеріал не відповідає змісту та темі роботи;
- спостерігається схожість з раніше виконаними курсовими роботами;
- відсутнє емпіричне дослідження чи розрахунки;
- робота виконана з відхиленням від затвердженої теми;
- оформлення роботи не відповідає встановленим вимогам.

У разі доопрацювання студент повинен представити на кафедру доопрацьовану курсову та попередній варіант роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грабинський І. М. Курсові та дипломні роботи: Методичні рекомендації до написання та основні вимоги до оформлення / Грабинський І. М. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2002. – 44 с.
2. Луцишин Н. П. Написання студентських наукових робіт: Методичні рекомендації для студентів спеціальностей «міжнародні відносини» / Н. П. Луцишин, П. В. Луцишин. – Луцьк: Ред.-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 50 с.
3. Методичні вказівки для написання курсових та випускних кваліфікаційних робіт бакалавра, спеціаліста та магістра (для студентів денної та заочної форм навчання) [Розробники: Курей О. А., Врабель Т. Т., Бевзюк Є. В., Кляп М. І., Федурця В. П., Черленяк І. І., Сойма С. Ю., Балого Е. І., Дюгованець О. М.]. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2013. – 51 с.
4. Міжнародні економічні відносини : Методичні вказівки для виконання курсових робіт з дисципліни «Міжнародні економічні відносини» для студентів денної форми навчання спеціальностей 6.030403 «Міжнародні економічні відносини» [укладачі Черкас Н. І., Чех М. М.]. – Львів : В-во Львівської комерційної академії, 2009. – 36 с.
5. Павліха Н. В. Методичні рекомендації до виконання дипломних робіт студентами спеціальності 7.03020103 «Міжнародні економічні відносини» / Н.В. Павліха, І.С. Скороход. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 54 с.

ДОДАТКИ

Орієнтований перелік тем курсової роботи

1. Розвиток зовнішньоекономічної стратегії українських підприємств на світових продовольчих ринках
2. Розвиток економічних зв'язків країн Латинської Америки
3. Регулювання міграційних процесів у ЄС після розширення 2004 р.
4. Вплив Угоди про Асоціацію з ЄС на аграрний сектор економіки України
5. Система регулювання торгівлі послугами на глобальному рівні
6. Інноваційна активність малого та середнього підприємництва: досвід країн ЄС
7. Формування та розвиток ринку біопалива у країнах ЄС
8. Особливості реалізації спільної інноваційної політики країн-членів ЄС
9. Екологічна політика ЄС.
10. Механізм регулювання розвитку міжнародної міграції робочої сили в Україні
11. Національна регуляторна політика у сфері газопостачання
12. Механізми стимулювання іноземного інвестування в Україні
13. Кластерні об'єднання як форма організації інноваційних процесів і регіонального розвитку: досвід країн-членів ЄС
14. Технопарки як інструмент стимулювання інноваційної діяльності та активізації вітчизняного бізнесу в умовах інтеграції України до ЄС
15. Особливості регулювання зовнішньоторгівельної діяльності України в умовах європейської інтеграції.
16. Експортна політика України в контексті європейської інтеграції.
17. Державна митна служба України в системі регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
18. Конкурентна політика України в контексті європейської інтеграції.
19. Стратегія виходу банківської системи України на світовий фінансовий ринок.
20. Валютно-грошова система України у світовому фінансовому середовищі.
21. Державне регулювання іноземних інвестицій України та нових країн-членів ЄС: порівняльний аналіз.
22. Напрями регулювання світового ринку послуг
23. Формування боргової безпеки України в умовах європейської економічної інтеграції
24. Становлення інститутів управління глобальною економікою.
25. Діяльність інститутів ЄС з питань охорони навколишнього середовища
26. Вплив регіональної економічної інтеграції на конкурентні позиції країн Латинської Америки у світогосподарських відносинах.

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин та управління проектами

КУРСОВА РОБОТА

з (зазначається назва дисципліни, з якої виконується курсова)

на тему:

Структура і розвиток ринку цінних паперів США

Виконала студент (ка) __ групи
Прізвище, ім'я, по-батькові

Науковий керівник
науковий ступінь, посада
Прізвище, ім'я, по-батькові

ЗМІСТ	
ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	4
1.1. Сутність та інструменти грошово-кредитної політики..	4
1.2. Методи та принципи здійснення монетарної політики держави.....	7
1.3. Основні напрями впливу грошово-кредитної політики на зовнішньоекономічну діяльність.....	11
РОЗДІЛ II. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ....	15
2.1. Функції НБУ в грошово-кредитній політиці держави....	15
2.2. Валютно-курсова політика НБУ.....	20
2.3. Вплив зовнішніх запозичень на грошово-кредитну політику.....	25
РОЗДІЛ III. ЗМІНА ВАЛЮТНОГО КУРСУ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЗОВНІШНЮ ТОРГІВЛЮ УКРАЇНИ.....	30
3.1. Обґрунтування впливу валютного курсу на зовнішню торгівлю України.....	30
3.2. Розрахунок реального ефективного обмінного курсу....	35
3.3. Наслідки впливу реального ефективного обмінного курсу на зовнішньоторговельні потоки.....	40
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	47
ДОДАТКИ.....	52

ВСТУП

На сьогоднішній день одним із ключових критеріїв, що визначають місце тієї чи іншої країни у світогосподарському просторі є стан її інноваційного розвитку. Інноваційна діяльність країни є показником науково-технічного прогресу та економічного зростання. Існує безліч механізмів, що забезпечують економічний розвиток інноваційними ресурсами, але венчурне інвестування відіграє провідну роль в даному процесі. Сьогодні венчурний бізнес в Україні знаходиться на етапі становлення, адже характерною особливістю розвитку венчурної індустрії виступає фінансове забезпечення інноваційних проектів з високим ступенем ризику. Актуальність даного дослідження полягає в тому, що вивчення особливостей механізму венчурного фінансування в країнах Європейського Союзу стане наглядним прикладом для наслідування українським урядом та бізнес-структурами.

Дослідженням розвитку та становлення венчурного фінансування інноваційної діяльності займалися такі вітчизняні та зарубіжні дослідники як: Андреюк Н. В., Балабан А. М., Баранецький І. О., Вдовиченко А. М., Дагаєв А. А., Диха М. В., Зикіна В. О., Краус Н. М., Кутрань К. В., Мотовилов О. В., Онишко С. В., Поручник А. М., Савченко В. Ф., Ходаківський Є. І., Щипанова О. В., Янченко З. Б. Проте, на сьогоднішній день венчурна індустрія не стоїть на місці, вона з кожним роком розвивається та удосконалюється, тому потрібне постійне дослідження та вивчення венчурної індустрії, як інноваційного механізму.

Мета дослідження полягає у вивченні досвіду венчурного фінансування інноваційної діяльності в провідних країнах Європейського Союзу та виявлення шляхів удосконалення венчурного інвестування в Україні в умовах євроінтеграційних процесів.

Для досягнення окресленої мети були визначені такі завдання:

- виявити сутність та особливості венчурного інвестування;
- охарактеризувати етапи розвитку венчурного бізнесу в світовій економіці;
- дослідити види та форми фінансового забезпечення інноваційних проектів з високим ступенем ризику;
- вивчити особливості механізму венчурного фінансування в країнах Європейського Союзу;
- проаналізувати кращі приклади ведення венчурного бізнесу в країнах ЄС;
- сформулювати напрями розвитку політики країн ЄС щодо стимулювання венчурного бізнесу;
- охарактеризувати сучасний стан розвитку венчурного фінансування в Україні;
- виявити можливі шляхи впровадження закордонного досвіду у сфері венчурного фінансування в Україні.

Об'єктом дослідження курсової роботи є феномен венчурного інвестування, як рушійної сили інноваційного розвитку економіки.

Предмет дослідження – особливості венчурного фінансування в країнах ЄС, як приклад еволюційного формування механізму венчурного фінансування для України.

Методи дослідження. При написанні курсової роботи були використані такі методи дослідження, як аналіз та дослідження літературних джерел, праць видатних вітчизняних та зарубіжних науковців, періодичної та тематичної преси. Важливим є метод аналізу та синтезу опрацьованої інформації, розробка власних висновків та припущень, порівняльний метод, історико-хронологічний, критично-літературний.

Практичне значення полягає в тому, що результати наукового дослідження можуть бути використані у навчальному процесі, зокрема, при вивченні таких навчальних дисциплін: «Світова економіка», «Регіональна економіка», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародний бізнес», «Економіка та зовнішньо-економічні відносини України», та ін.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. У першому розділі розкрито специфіку венчурного фінансування; у другому – розвиток та сучасні тенденції венчурного фінансування в країнах Європейського Союзу; у третьому – становлення, сучасний стан та перспективи розвитку венчурного фінансування в Україні.

Апробація результатів дослідження. Результати написання курсової роботи були представлені під час «Фестивалю науки» на факультеті міжнародних відносин СНУ імені Лесі Українки (доповідь на тему: «Особливості венчурного фінансування в країнах ЄС: досвід для України в євроінтеграційних процесів»).

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВВП	валовий внутрішній продукт
ДЄС	Договір про Європейський Союз
ЄІФ	Європейський інвестиційний фонд
НДДКР	науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи
EURES	(з англ. – European Employment Service) – Європейська служба зайнятості

Зразок оформлення заголовків розділів та підрозділів

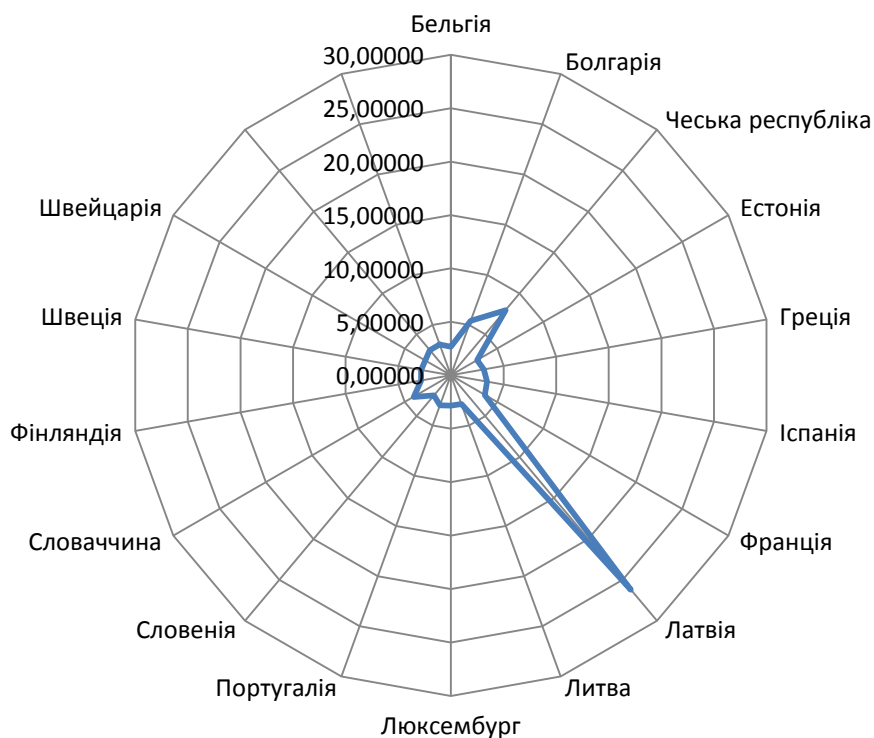
РОЗДІЛ І

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ
СТРАТЕГІЧНИХ АЛЬЯНСІВ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ**

1.1. Сутність поняття «стратегічні альянси»

Основний текст...

Рис. 2.3. Графічна інтерпретація структури кластера 1
Джерело: складено автором за [47].

У наведених зразках «Рис. 2.3. **Назва**» йдеться про третій рисунок другого розділу. Назву друкують під рисунком з абзацного відступу з використанням шрифту текстового редактора Word – Times New Roman, розмір 14 з міжрядковим інтервалом 1,0. (крапка вкінці назви не ставиться). Рядком нижче пишемо слово «Джерело: [ ].» (в квадратних дужках подаємо посилання на джерело відповідно до його номера в списку використаних джерел). Якщо студент самостійно сформував рисунок, слід написати: «Джерело: складено автором за [ ].», або «Джерело: складено автором.» Після зазначення джерела обов'язково ставимо крапку.

Таблиця 2.2

Імпорт природного газу до ЄС за джерелами постачання (млрд. м³)

Роки	Росія та країни Центральної Азії	Алжир (трубопровід)	Норвегія	Дефіцит (трубопровідного газу)	СПГ (Алжир, Лівія, Катар, Нігерія, Єгипет та ін.)
2007	144,5	33	85	-	47
2015	130–140	30	110	30–40	80–90
2020	140–160	30 (60)*	120	60–80 (30–50)*	110–130

Джерело: складено автором за [10, с. 15–16; 21, с. 31–36].

У наведеному прикладі «Таблиця 2.2» означає другу таблицю в другому розділі. Якщо дані таблиці складені автором самотійно з використанням одного або декількох джерел, після таблиці пишемо «Джерело: складено автором за [ ].» (в квадратних дужках подаємо посилання на джерела відповідно до номера в списку використаних джерел, за потреби – із зазначенням сторінок). Після зазначення джерела обов'язково ставиться крапка.

Базове рівняння експоненційного згладжування має такий вигляд [106]:

$$F_{t+1} = \alpha \cdot Y_t + (1 - \alpha)F_t + \varepsilon, \quad (1.3)$$

де F_{t+1} – прогноз для періоду $t+1$;

Y_t – фактичне значення показника у момент часу t ;

F_t – прогноз, зроблений у момент часу t ;

α – константа згладжування ($0 < \alpha < 1$).

У наведеному прикладі «(1.3)» - третя формула першого розділу. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Зразок оформлення посилання на використані джерела

Так, з 2010 до 2017 року відбулося збільшення імпорту СПГ на 65%, а з 2014 року – введено в експлуатацію більше ніж 40 млрд. м³ нових потужностей, що спричинило зростання технічного забезпечення країн Європи з імпорту СПГ до 159 млрд. м³ [109, с. 10; 178, с. 126–127].

У Законі України «Про транзит вантажів» транзитні послуги (роботи) визначено як «безпосередньо пов'язану з транзитом вантажів підприємницьку діяльність учасників транзиту, що здійснюється в межах договорів (контрактів) перевезення, транспортного експедирування, доручення, агентських угод тощо» [96].

**Приклади оформлення бібліографічного опису в
списку використаних джерел**

відповідно до Національного стандарту України

**ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та
правила складання. Київ, 2016. 16 с. (Інформація та документація)**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
<i>I</i>	<i>2</i>
КНИГИ:	
Один автор	Федорова Л.Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті — 1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.
Два автори	Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції: у 2-х т.: кол. моногр. Київ, 2012. 436 с.
БЕЗ АВТОРА:	
Збірник	Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с.
Матеріали конференцій, з'їздів, тези доповідей	Фізика імпульсних разрядов в конденсированих средах. Матеріали XVI Международной научной конференции (19-22 авг. 2013, г. Николаев). Николаев, 2013. 253 с.
БАГАТОТОМНІ ВИДАННЯ:	
Видання загалом	Енциклопедія історії України: у 10 т. Київ: Наук. думка, 2013. Т. 10. 784 с.
Окремий том	Dark energy and dark matter in the Universe. In three vol. Vol. 3. Dark matter: Observational manifestation and experimental searches. Kyiv: Akadempriodyka, 2015. 356 p.
СЕРІАЛЬНІ ТА ПРОДОВЖУВАНІ ВИДАННЯ:	
Газета	Світ: всеукр. тижн. / засн.: Мін-во освіти і науки України, Нац. акад. наук України. 1997, квітень. Київ. Щотиж., 1997, № 1-5.
Журнал	Вісник Національної академії наук України: загальнонаук. журн. / засн.: Нац. акад. наук України. 1928, жовтень. Київ. Щоміс. 2016, № 1-12.
Бюлетень	Бюлетень Міністерства юстиції України : наук. журн. / засн.: Мін-во юст. України. 1999. Київ. Щоміс. 2016, № 6, 24 с.
Продовжуваний збірник	Наука України у світовому інформаційному просторі: серія / засн.: Нац. акад. наук України. 2008. Київ: Академперіодика.
ІНШІ ВИДАННЯ:	
Законодавчий матеріал	Про видавничу справу: Закон України від 05.06.1997 № 318/97-ВР. Київ: Парламентське видавництво, 2015. 24 с.
Правила	Правила пожежної безпеки в Україні. Затв. Мін-вом внутріш. справ України 30.12.2014. Чинний від 10.04.2015. Київ: Техніка, 2003. 157 с.
Збірник стандартів	Правила учета электрической энергии: сб. основных норматив.-техн. док., действующих в обл. учета электроэнергии. Москва, 2002. 366 с.

1	2
Окремий стандарт	ДСТУ 3017-2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення. Київ, 2016. 42 с.
Авторське свідоцтво	А. с. 1810306 СССР, МКИ5 С 02 Р 1/469. Способ деминерализации водних расворов / В.Д. Гребенюк, Н.П. Стрижак, В.В. Гончарук, А.О. Самсони-Тодоров, А.В. Гречко. № 4934753; заявл. 08.05.91; опубл. 23.04.93, Бюл. № 15.
Патент	Пат. КМ 98077 Україна. Способ одержання йодиду цезію або йодиду натрію для вирощування монокристалів. Опубл. 10.04.2015.
Заявка	Заявка и 2014 06343 Україна, МПК (2014.04) В0П 13/00. Способ отримання колоїдного розчину наночасток срібла / О.А. Півоваров, М.І. Воробйова (Україна); заявник та патентовласник ДВНЗ «Укр. держ. хім.-технол. ун-т». № и 2014 06343; заявл. 10.06.14.
Каталог	Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань 2008 року Київ: Академперіодика, 2009. 444 с.
Препринт	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль: Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС; 06-1).
Автореферат дисертації	Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918-1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: Стаття із журналу, збірника, розділ книги	
Незалежно від кількості авторів у позатекстовому переліку бібліографічних посилань (списку літератури)	Яцків Я. С., Радченко А. І. Про ефективність видання наукових журналів в Україні. <i>Вісн. НАН України</i> . 2012. № 6. С. 62-67. Назарчук З. Т. Дифракция Е-поляризованных злектромагнитных волн на цилиндрическом зкране с сечением в виде ломаной кривой. <i>Волнь і дифракция</i> . Тбилиси, 1985. Кн. 1. С. 507-511. Скальський В. Р. Становлення методу акустичної емісії в установах Західного наукового центру. <i>Теорія і практика раціон. проектування, виготовлення і експлуатації машинобуд. конструкцій</i> : Праці 2 міжнар. наук.-техн. конф. (Львів, 11-13 лист. 2010). Львів, 2010. С. 9-10.
Рецензія	Касьянов Г. Глобальна еволюція людства: культурно-цивілізаційний вимір. <i>Вісн. Кн. палати</i> . 2001. № 12. С. 14-15. Рец. на кн.: Шейко В. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ — початок ХХ ст.): монографія: у 2 т. Харків, 2001. Т. 1. 520 с. ; т. 2. 400 с.
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ВІДАЛЕНОГО ДОСТУПУ	
Опис ресурсу загалом	Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: http://www.nas.gov.ua/publications (дата звернення: 19.03.2014).
Опис частини електронного ресурсу у позатекстовому переліку бібліографічних посилань (списку літератури)	Garfield E. More on the ethics of scientific publication: abuses of authorship attribution and citation amnesia undermine the reward system of science. <i>Essays of an information scientist</i> . URL: http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v5p621y1981-82.pdf (Last accessed: 16.04.2013).

1	2
НЕОПУБЛІКОВАНІ ВИДАННЯ	
Звіт про науково-дослідну роботу	Розвиток науково-видавничої справи на початковому та сучасному етапах діяльності Національної академії наук України: звіт про НДР (заключний) ВД «Академперіодика» НАН України; кер. Я. С. Яцків. Київ, 2015. 112 с. № ДР 0113Ш01213.
Дисертації	Воскобойнікова-Гузева О.В. Бібліотечно-інформаційна сфера України в контексті соціальних трансформацій кінця ХХ ст. - 10-х років ХХІ ст.: концепції стратегічного розвитку, динаміка змін, перспективи: дис. ... д-ра наук із соц. комунік.: 27.00.03 / Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2014.
Депоновані наукові роботи	Трищ Б.М. Оптимізація температурних полів і напружень у квадратній пластині з отвором / ЛНУ ім. Івана Франка. Львів, 2001. 14 с. Деп. в ДНТБ України 11.12.01, № 239.

**Зростання експорту в торгівлі комерційними послугами за категорією
у 1990–2012 рр. (зміна у % / рік)**

	Світ	Північна Америка	Південна і Центральна Америка	Європа	СНД	Африка	Середній Схід	Азія
Комерційні послуги								
2005-10	9	8	10	7	14	9	...	12
2011	11	9	19	12	20	0	11	12
2012	2	5	4	-2	9	6	13	6
Транспортні послуги								
2005-10	7	6	9	6	13	9	9	9
2011	9	11	17	10	16	6	22	4
2012	1	3	-1	-2	5	9	13	4
Туристичні послуги								
2005-10	6	4	7	3	9	8	15	13
2011	12	10	8	13	28	-4	2	18
2012	4	8	5	-2	12	6	6	10
Інші комерційні послуги								
2005-10	11	10	16	10	19	11	...	13
2011	12	8	30	12	20	3	14	14
2012	2	4	6	-2	11	4	20	6

Джерело: [61].

Навчально-методичне видання

Наталія Павліха, Катерина Деделюк

Методичні рекомендації для виконання курсової роботи
для студентів спеціальності
292 «Міжнародні економічні відносини»
освітніх програм «Міжнародні економічні відносини» та
«Міжнародний бізнес»

Друкується в авторській редакції